Центр аналізу публічних фінансів та публічного управління при Київській школі економіки

KSE Kyiv School of Economics

Бюджетний барометр – серпень 2024

Що вийшло?

1. У серпні після кількамісячної перерви вдалося залучити грантову підтримку партнерів у розмірі **228,1 млрд грн (5,5 млрд дол. США в еквіваленті)**, що є найбільшою сумою грантів, отриманих протягом окремого місяця від початку повномасштабного вторгнення. У результаті **гранти склали понад половину загальних доходів держбюджету.**
2. Надходження до загального фонду державного бюджету становили **387,4 млрд грн**, що **перевищує планові показники на 149,5%**[1]**.**

Що не вийшло?

1. На початку серпня парламенту не вдалось ухвалити зміни про збільшення видатків держбюджету на понад 500 млрд грн (зміни до Держбюджету-2024) задля фінансового забезпечення сектору безпеки і оборони, а також пов'язані з ними зміни до податкового законодавства.
2. У серпні не вдалося виконати план надходжень за деякими податками, зокрема, "імпортного" і внутрішнього ПДВ, ввізного і вивізного мит, ренти за користування надрами загальнодержавного значення, що вже набуває систематичного характеру.

Що далі?

- Запуск програми «Купуй українське» може позитивно вплинути на споживання вітчизняних товарів та надходження внутрішнього ПДВ, але супроводжуватиметься додатковими видатками з держбюджету.
- До кінця року в рамках ухваленого загального пакету бюджетної допомоги в розмірі **7,85 млрд дол. США** Україна очікує отримати ще приблизно **3,9 млрд дол. США** грантової допомоги від Сполучених Штатів Америки. Перший транш грантової допомоги у розмірі **3,9 млрд дол. США** отримано 5 серпня.
- 10 вересня завершилася місія Міжнародного валютного фонду для п'ятого перегляду програми розширеного фінансування EFF. МВФ та Україна досягли домовленості на рівні персоналу, що дозволить Україні залучити 1,1 млрд дол. США цієї осені.

Ключові ризики:

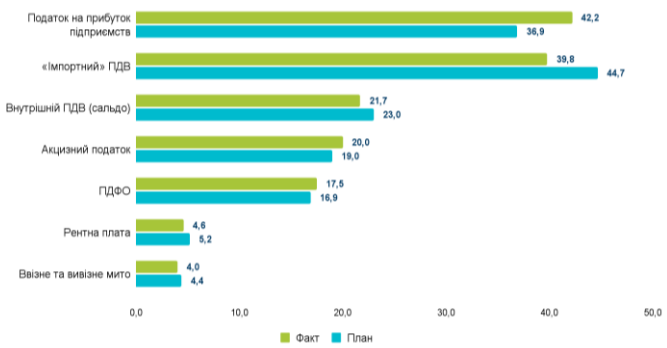
- Значне недофінансування видатків у разі неухвалення (або надто пізнього ухвалення) змін до законодавства про підвищення податків у короткостроковій перспективі *(високий ризик)*.
- Нижчі, ніж очікувалось, податкові надходження через погіршення ситуації в енергетичному секторі наприкінці року *(високий ризик)*.
- Подальше зниження цін на залізну руду може призвести до більшого недовиконання надходжень із рентної плати *(високий ризик)*.

Деталі:

(1) Доходи бюджету в серпні виконано на 149,5% завдяки надходженню грантів. Надходження до загального фонду становили 387,4 млрд грн. При цьому план за основними податковими надходженнями був виконаний майже в повному розмірі: планували зібрати 150,1 млрд грн (за загальним фондом), а фактично надійшло 149,8 млрд грн (рис. 1). У серпні 2024 порівняно з серпнем минулого року податкові надходження значно виросли (на 28,5%).

План доходів серпня Державній податковій службі вдалося перевиконати на 5,2% за рахунок податку на прибуток підприємств та акцизного податку. Державна митна служба недовиконала планові надходження на 7,8%, зокрема й через нижчі обсяги імпорту деяких товарів (добрив, легкових автомобілів тощо), а також збільшення обсягу пільг із митних платежів (було надано пільг на 17,8 млрд грн, тоді як у серпні 2023 року - на 15,7 млрд грн) .

Рис. 1. Надходження за основними податками до загального фонду державного бюджету у серпні 2024 року, млрд грн

Джерело: Міністерство фінансів України

Сукупні надходження до загального фонду державного бюджету від податку на прибуток підприємств у серпні становили 42,2 млрд грн, що на 14,4% більше запланованого (у серпні 2023 року надходження від цього податку становили 30,9 млрд грн), але на рівні надходжень за минулий квартал (надходження від цього податку в травні 2024 року склали 42,1 млрд грн). Основні платники – комерційні банки – продовжують отримувати значні прибутки (за 8 місяців 2024 року 93,6 млрд грн, що майже на рівні аналогічного періоду 2023 року – 95,1 млрд грн), що уможливлює додаткові надходження до держбюджету.

Надходження ПДФО до загального фонду бюджету становили 17,5 млрд грн та перевищили планові показники на 3,6%, що може бути пов'язане із поступовим підвищенням зарплат працівників (зокрема, за даними про розміщені ні сайті Work.ua вакансії, середня зарплата в Україні виросла з 17,9 тис. грн у січні 2024 року до 19,7 тис. грн у серпні 2024 року), а також офіційною зайнятістю. Надходження акцизу до загального фонду бюджету становили 20 млрд грн, що на 5,3% більше запланованого. Перевищення планових показників може бути пов'язане з очікуваннями імпортерів палива щодо підвищення акцизного податку з вересня, яке парламент проголосував

[1] Усі планові показники у бюджетному барометрі враховано згідно з розписом Держбюджету-2024 станом на 1 вересня 2024 року

влітку, і відповідно ввезенням більшої кількості палива за старими ставками, щоб сформувати запас на наступні періоди.

Чисті доходи від внутрішнього ПДВ у серпні становили 21,7 млрд грн – на 5,7% менше від плану. Імовірно, це зумовлено надто оптимістичними очікуваннями при складанні помісячного розпису доходів. При цьому платникам відшкодували 12,2 млрд грн ПДВ (4,6 млрд грн підприємствам переробної промисловості, 3,4 млрд грн – оптової і роздрібної торгівлі, 1,8 млрд грн – сільського господарства[2]). Надходження імпортного ПДВ у сумі 39,8 млрд грн були нижчими за планові показники на 11% через менші обсяги імпорту окремих товарів, а також застосування додаткових пільг при імпорті, зокрема, енергозберігаючого обладнання, що ввозиться для власних потреб.

У серпні до бюджету надійшло 4 млрд грн ввізного та вивізного мита, що дещо вище за надходження у липні, але на 9,1% нижче запланованого на серпень показника.

Від рентної плати за користування надрами до загального фонду держбюджету надійшло 4,6 млрд грн, що на 11,5% нижче від плану. Подальше зниження фактичної ціни реалізації природного газу (з 14,4 тис. грн за 1 тис. м^3 у листопаді 2023 року, коли було ухвалено бюджет, до 12,7 тис. грн у липні 2024 року) може бути пов'язане зі зниженням обсягу його реалізації.

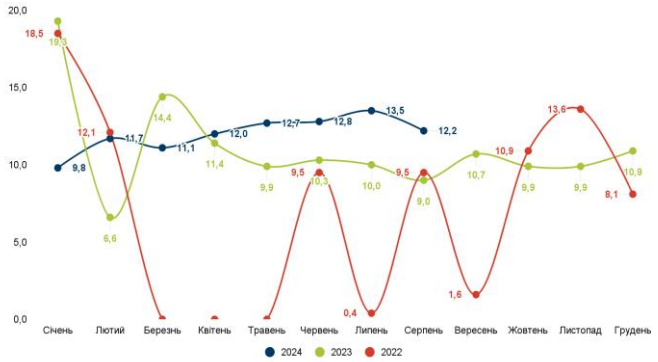
(2) У серпні касові видатки загального фонду держбюджету становили 285,2 млрд грн, що на 9% більше від запланованого (згідно з розписом планувалося 251,6 млрд грн). З початку року це лише друге перевиконання місячного плану. При цьому щомісяця 2024 року (окрім січня) фактичні видатки загального фонду бюджету вищі, ніж у відповідному місяці 2023 року: у серпні 2023 року було профінансовано видатки в обсязі 248,4 млрд грн. За 8 місяців цього року видатки виконані на 93% від плану на цей період (2094 млрд грн фактично при 2253,8 млрд грн за планом). У річному вимірі видатки виконані на 67%.

(3) У серпні дефіцит загального фонду державного бюджету планувався в розмірі **95,8 млрд грн**. Фактичну суму дефіциту загального фонду державного бюджету Міністерство фінансів у оперативній інформації не оприлюднило. За нашими оцінками (припускаємо, що були надані та повернуті усі передбачені планом суми кредитів із загального фонду державного бюджету, а це **0,8 млрд грн** та **1,3 млрд грн** відповідно), у серпні зафіксовано профіцит у розмірі **103,6 млрд грн**. Профіцит виник, зокрема, через значні надходження грантової допомоги – 228,1 млрд грн, яка становила 58,9% усіх доходів загального фонду державного бюджету у серпні.

(4) У серпні до державного бюджету надійшло **228,1 млрд грн (5,5 млрд дол. США в еквіваленті)** грантової допомоги: 3,9 млрд дол. США (в еквіваленті 160,4 млрд грн) від Сполучених Штатів Америки в рамках ухваленого загального пакету бюджетної допомоги в розмірі 7,85 млрд дол. США і 1,5 млрд євро (67,7 млрд грн) від Європейського Союзу в рамках програми Ukraine Facility. Це найбільша сума грантів, отриманих протягом окремого місяця від початку повномасштабного вторгнення.

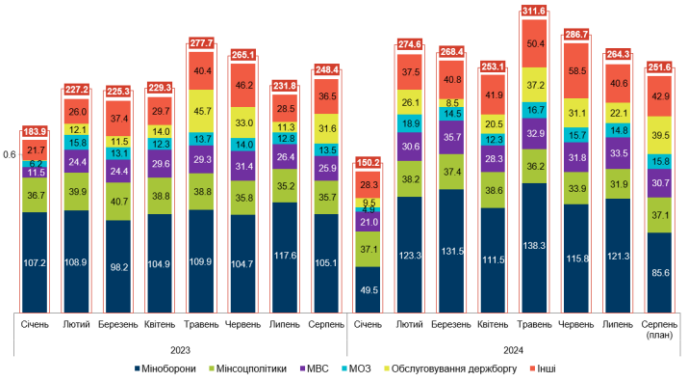
Також надійшло 2,7 млрд євро (120,2 млрд грн) пільгових позик в рамках програми Ukraine Facility.

Рис. 2. Бюджетне відшкодування ПДВ у 2022–2024 роках, млрд грн

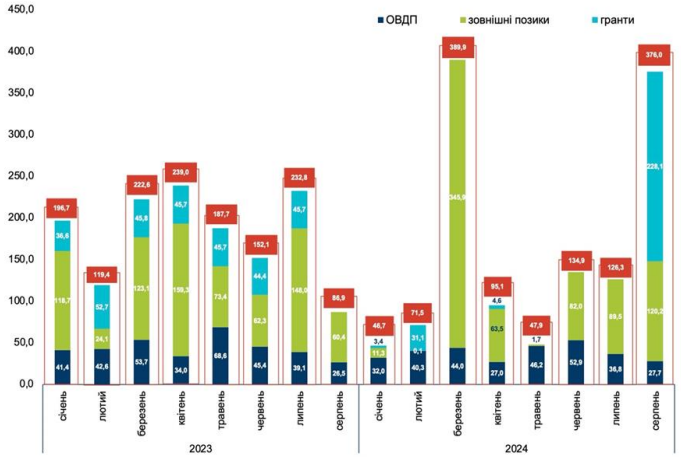
Джерело: Міністерство фінансів України

Рис. 3. Фактичний розподіл видатків держбюджету у січні-серпні 2023–2024 років, млрд грн

Джерело: Міністерство фінансів України

Рис. 4. Фінансування бюджету в січні–серпні 2023-2024 років, млрд грн

Джерело: Міністерство фінансів України

[2] Відповідь ДПС на запит на отримання публічної інформації №1942/ЗПІ/99-00-04-02-02-10 від 10.09.2024.

(5) Окрім зовнішнього фінансування, у серпні Мінфін залучив **27,7 млрд грн** від розміщення ОВДП, з яких **12,7 млрд грн** або **45,8%** від загального обсягу залучених ОВДП – бенчмарк облігації. Загалом залучених за вісім місяців 2024 року в результаті розміщення ОВДП коштів вистачило для здійснення платежів з погашення ОВДП – залучено **306,9 млрд грн,** тоді як на погашення витрачено **218,1 млрд грн**. Однак сукупні витрати на погашення і обслуговування внутрішнього державного боргу на **41,4 млрд грн** перевищували суму залучених ОВДП.

(6) Всього у серпні на погашення та обслуговування державного боргу витрачено 75,2 млрд грн, із яких **50,9%** або **38,3** млрд грн витрачено на погашення та обслуговування внутрішнього боргу. При цьому із зовнішніх та внутрішніх джерел надійшло на **72,8 млрд грн** більше позикових коштів, ніж витрачено на погашення та обслуговування державного боргу. Значно менший обсяг погашеного боргу в серпні у порівнянні з планом (погашено лише 4,1% від запланованого) пов'язаний з процедурою реструктуризації частини державного боргу. Зокрема, 30 серпня здійснено перевипуск облігацій зовнішньої державної позики на суму **626,9 млрд грн (15,2 млрд дол. США)** в рахунок погашення частини державного зовнішнього боргу на суму **606,4 млрд грн (14,7 млрд дол. США)** та облігацій Державного агентства відновлення та розвитку інфраструктури України на суму **20,6 млрд грн (0,5 млрд дол. США)**.

(7) У серпні 2024 року до загального фонду місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) надійшло 41,1 млрд грн, основними джерелами яких були:

- 21,1 млрд грн ПДФО,
- 6,7 млрд грн єдиного податку,
- 2,5 млрд грн акцизного податку.

Планові показники доходів загального фонду за перші 8 місяців 2024 року були перевиконані.

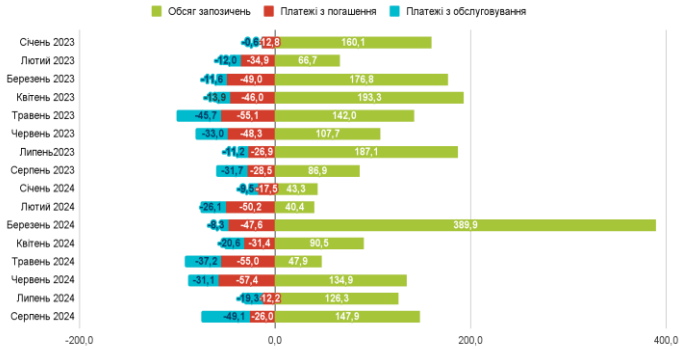
У повному обсязі були профінансовані базова і додаткова дотації. Освітня субвенція за січень-серпень 2024 року була перерахована в обсязі 99,6% від плану.

(8) У серпні 2024 року загальні надходження від **ЄСВ** становили **44,7 млрд грн**, що на 6,5 млрд грн або 15,1% більше, ніж у серпні 2023 року (рис. 8-9). Зростання надходжень пов'язане з підвищенням заробітної плати. Основними факторами цього є дефіцит робочої сили на ринку праці, що спонукає роботодавців збільшувати оплату для залучення та утримання працівників, а також підвищення мінімальної зарплати до 8000 грн з 1 квітня 2024 року.

(9) У серпні 2024 року **доходи Пенсійного фонду** виросли на 9,2 млрд грн, або на 15,1% порівняно з аналогічним періодом минулого року, досягнувши **70,2 млрд грн** (рис. 6). Це зростання стало можливим завдяки збільшенню власних надходжень ПФУ (а саме - надходжень від ЄСВ) на 7,5 млрд грн або на 19,2% у порівнянні з минулим роком.

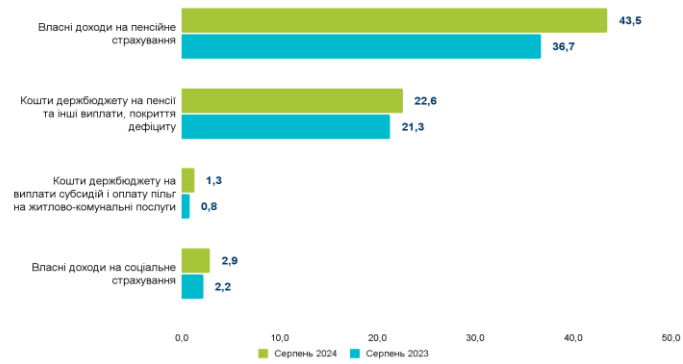
Загальна сума **видатків ПФУ** у серпні склала **68 млрд грн**, що на 6,4 млрд грн або на 10,4% більше ніж у відповідному періоді минулого року (рис. 7). Це підвищення викликане збільшенням витрат на пенсійні виплати через індексацію та перерахунок пенсій, проведені цього року.

Рис. 5. Обсяг запозичень, погашення та обслуговування державного боргу України у січні–серпні 2023-2024 років, млрд грн

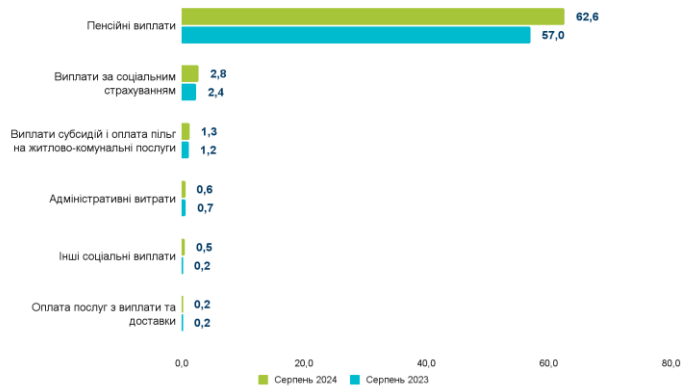
Джерело: Міністерство фінансів України

Рис. 6. Структура доходів Пенсійного фонду України у серпні 2023–2024 років, млрд грн

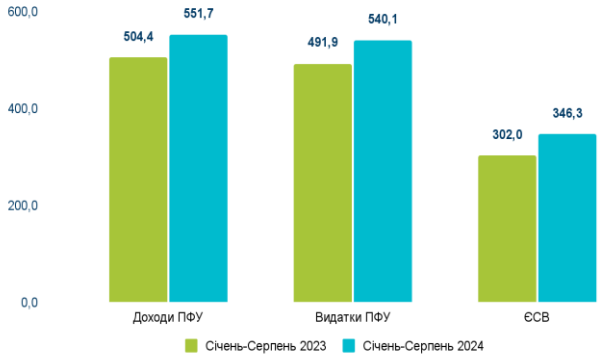
Джерело: Пенсійний фонд України

Рис. 7. Структура видатків Пенсійного фонду України у серпні 2023–2024 років, млрд грн

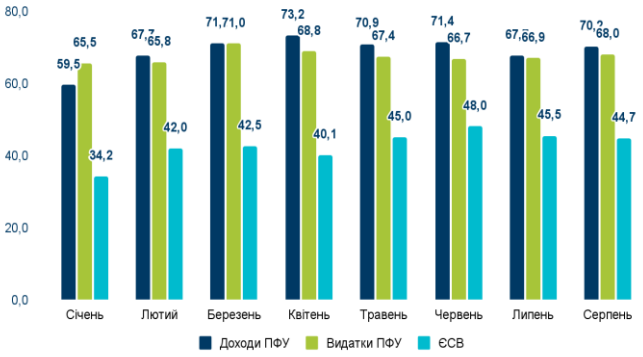
Джерело: Пенсійний фонд України

Рис. 8. Доходи та видатки Пенсійного фонду, сукупні надходження від ЄСВ за січень-серпень 2023–2024 років, млрд грн

Джерело: Пенсійний фонд України, Міністерство фінансів України

Рис. 9. Помісячна динаміка доходів та видатків Пенсійного фонду, сукупних надходжень від ЄСВ у січні–серпні 2024 року, млрд грн

Джерело: Пенсійний фонд України, Міністерство фінансів України

Таблиця 1. Основні показники фінансування державного бюджету, млрд грн

Показники	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень
Всього надійшло млрд грн, у т.ч.	43,3	40,4	389,9	90,5	47,9	134,9	126,3	147,9
у % до плану (за весь період)	*34,6*	*25,8*	*212,8*	*94,0*	*38,8*	*94,7*	*80,8*	*19,3*
Від розміщення ОВДП, млрд грн, у т.ч.	32,0	40,3	44,0	27,0	46,2	52,9	36,8	27,7
у гривнях, млрд грн	*12,7*	*20,6*	*33,0*	*25,2*	*41,3*	*36,7*	*25,3*	*27,7*
у іноземній валюті у перерахунку в млрд грн (млн дол. США+ млн євро)	*₴ 19,3 ($250+€235)*	*₴ 19,7 ($218,4+€274,8)*	*₴ 11,0 ($281,1)*	*₴ 1,8 (€42,3)*	*4,9 (€113,6)*	*16,2 ($400,0)*	*11,5 ($280,4)*	-
Із зовнішніх джерел, млрд грн	11,3	0,1	345,9	63,5	1,7	82,0	89,5	120,2
Платежі з погашення державного боргу, млрд грн	17,5	50,2	47,6	31,4	55,0	57,4	12,2	26,0
у % до плану за весь період	*94,6*	*94,9*	*88,6*	*86,5*	*93,1*	*96,5*	*60,7*	*4,1*
Платежі з обслуговування, млрд грн	9,5	26,1	8,3	20,6	37,2	31,1	19,3	49,1
у % до плану за весь період	*90,5*	*97,8*	*66,9*	*127,2*	*82,3*	*78,3*	*98,0*	*124,3*

Джерело: Міністерство фінансів України, розрахунки Центру

Таблиця 2. Зовнішні джерела залучення фінансових ресурсів* за січень–серпень 2024 року

Джерела	Обсяг, млрд грн (млн дол. США, млн євро, млн кан. дол.)
Позика ЄС в рамках Ukraine Facility	₴457,2 (€10590)
Кошти від Уряду Канади	₴57,6 (CA$2000)
Позика МБРР на підтримку політики розвитку та відновлення	₴54,9 ($1400)
Надходження коштів від МВФ	₴124,1 ($3080)
Позика МБРР в рамках проекту «Інвестиції у соціальний захист задля підвищення охоплення, стійкості та ефективності» (INSPIRE)»	₴11,3 ($297,0)
Позика МБРР в рамках проекту «Екстрений проект надання інклюзивної підтримки для відновлення сільського господарства України (ARISE)»	₴8,9 ($229,4)
Позика МБРР в рамках проекту «Модернізація системи соціальної підтримки населення України»	₴0,8 ($20,0)
Позика МБРР в рамках проекту «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя»	₴0,1 (€3,0)
Позика МБРР в рамках проекту «Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей»	₴0,1 (€3,0)

*за винятком грантів

Джерело: Міністерство фінансів України

Таблиця 3. План та факт виконання державного бюджету (за загальним фондом) у січні–серпні 2024 року, млрд грн

Показник	Січень		Лютий		Березень		Квітень		Травень		Червень		Липень		Серпень		Всього	
	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт
Доходи, в т.ч.	***92,4***	***116,0***	***140,9***	***188,6***	***149,8***	***164,3***	***118,6***	***154,6***	***139,6***	***151,8***	***104,3***	***138,0***	***114,1***	***118,2***	***155,3***	***387,4***	***1 015,0***	***1 418,9***
ПДФО	*13,3*	*13,0*	14,8	15,9	15,3	16,0	16,4	16,8	16,6	17,5	17,6	18,0	17,6	19,9	16,9	17,5	128,5	134,6
Податок на прибуток	*2,3*	*2,0*	49,0	66,8	46,6	60,1	2,3	3,2	36,9	42,1	2,2	5,5	2,2	5,5	36,9	42,2	178,4	227,4
Рентна плата за користування надрами	*3,9*	*3,5*	5,0	3,7	3,9	2,2	4,3	5,3	5,2	5,4	4,3	3,4	4,1	4,6	5,2	4,6	35,9	32,7
Акцизний податок	*9,7*	*12,2*	11,8	12,6	14,0	14,5	15,3	17,3	16,4	17,2	17,2	17,3	18,1	18,6	19,0	20,0	121,5	129,7
«Внутрішній» ПДВ (сальдо)	*27,2*	*35,1*	17,7	15,3	21,8	18,5	21,1	23,2	21,7	20,2	21,8	19,6	23,7	21,3	23,0	21,7	178,0	174,9
«Імпортний» ПДВ	*29,7*	*37,0*	35,3	32,0	40,5	40,1	34,5	39,3	34,1	38,6	37,3	37,1	41,2	38,4	44,7	39,8	297,3	302,3
Ввізне і вивізне мито	*3,1*	*4,6*	3,7	3,3	4,1	4,3	3,5	4,0	3,7	3,9	3,7	3,7	4,1	3,7	4,4	4,0	30,3	31,5
Видатки	***223,1***	***150,2***	***298,8***	***274,6***	***265,5***	***268,4***	***273,3***	***253,1***	***341,1***	***311,6***	***332,6***	***286,7***	***267,7***	***264,3***	***251,6***	285,2	***2 253,7***	***2 094,1***
Дефіцит (-) / профіцит (+)*	***-130,4***	***-33,3***	***-156,8***	***-85,6***	***-113,3***	***-103,8***	***-149,0***	***-97,0***	***-200,0***	***-157,9***	***-202,2***	***-148,4***	***-153,9***	***-145,8***	***-95,8***	***103,6****	***-1 201,4***	***-668,2***
Джерела фінансування дефіциту																		
Чисті запозичення	**106,5**	**25,8**	**126,9**	**-9,8**	**129,5**	**342,3**	**60,0**	**59,1**	**64,4**	**-7,1**	**83,0**	**77,5**	**136,2**	**114,1**	**127,5**	**121,9**	**834,0**	**723,8**
Запозичення	*125,0*	*43,3*	*179,8*	*40,4*	*183,2*	*389,9*	96,3	90,5	123,5	47,9	142,5	134,9	156,3	126,3	767,9	147,9	1774,5	1021,1
Погашення	*-18,5*	*-17,5*	*-52,9*	*-50,2*	*-53,7*	*-47,6*	-36,3	-31,4	-59,1	-55,0	-59,5	-57,4	-20,1	-12,2	-640,4	-26,0	-940,5	-297,3

* розмір дефіциту не дорівнює арифметичній різниці між доходами та видатками, оскільки на розмір дефіциту додатково впливає обсяг надання кредитів з державного бюджету, та їх повернення

**розрахунок Центру

Джерело: Міністерство фінансів України, розрахунки Центру

***

Автори: Юлія Маркуц, Ліна Задорожня, Тарас Маршалок, Інна Студеннікова, Дмитро Андрієнко, Тетяна Лутай
Центр аналізу публічних фінансів та публічного управління при Київській школі економіки